

Психічне здоров'я вихователя дитячого садка є важливою передумовою ефективності його професійної діяльності. Він повинен усвідомлювати важливість власного здоров'я як найважливішої професійної цінності, необхідної умови професійної діяльності. Чітко розуміти особисту відповідальність за збереження та зміцнення психічного здоров'я; дізнатися більше про запобігання розладам та збереження психічного здоров'я.

Список використаних джерел

1. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості. К.: Либідь, 2014. 256 с
2. Левицька Л.В. Вплив емоцій на стан здоров'я особистості. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2010. №2. С.234-237.
3. Міляєва В. Р., Бреус Ю. В. Емоційне здоров'я як складова професійної успішності майбутніх фахівців соціономічних професій. *Актуальні проблеми психології*. 2012. Вип. 10 (23). С. 414–422.
4. Пасічніченко А. В. Психологічне здоров'я як умова успішної професійної діяльності педагога. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі* : матеріали II наук.-практ. конф. молодих учених (14-15 травня 2020 р.). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. С. 172- 174.
5. Пасічніченко А. В. Стресостійкість як предмет наукового аналізу. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: матеріали XXX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2021. Вип. 30. С. 163-164.
6. Пасічніченко А. В. Стресостійкість як професійно значуща риса особистості педагога. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 19 березня 2021 р. Кременчук : Методичний кабінет, 2021. С. 55-59.
7. Пахальян В.Э. Развитие и психологическое здоровье. СПб. : Питер, 2016. 240 с.
8. Пляка Л.В. Емоції та наше здоров'я. URL: <https://www.printfriendly.com/p/g/5ww8HA> (дата звернення 13.10.2021.)
9. Шевеленкова Т.Д. Психологическое благополучие личности (обзор основных концепций и методика исследования). *Психологическая диагностика*. 2018. №3. С. 34-56.

УДК373.2.015.31:502/504

Середечна О.І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Науковий керівник – к.п.н., доц. **Карапузова І.В.**

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРИРОДОЮ

У статті розглянуто поняття «екологічна компетентність» дитини дошкільного віку, описано особливості її формування у дітей. Визначено, що формування природничої компетентності дітей дошкільного віку залежить від середовища, у якому відбувається її життєдіяльність.

Ключові слова: дошкільний вік; природа; формування екологічної компетентності; еколого-розвивальне середовище.

Постановка проблеми. Одним із напрямків національного виховання є формування природничої компетентності, культури, гармонійних відносин людини і природи.

Провідний етап у становленні екологічного світогляду людини є дошкільний вік. Саме в цьому віці формується природнича компетентність, коли діти знайомляться з властивостями оточуючого середовища. Дітям дошкільного віку необхідно прищеплювати любов до навколишнього середовища, вміння оберігати «зелених друзів» та примножувати багатства.

Екологічне виховання є складовою в системі освітньої роботи з дошкільниками з метою всебічного розвитку дитини, оскільки формування особистості поза світом неможливе.

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти даної проблеми досліджували такі педагоги як Г. Беленька, Н. Глухова, Н. Горопаха, С. Плохій, Л. Прозорова, Н. Яришева, В. Маршицька, С. Ніколаєва, Г. Тарасенко та ін.

У створенні розвивального середовища особлива роль відведена природі, адже природне довкілля збуджує емоції і почуття дитини, сприяє переживанням, які у руках мудрого вихователя стають інструментом доторку до дитячої душі, про це говорили такі вчені, як: Л. Лохвицька, С. Ніколаєва, Л. Зайцева, Г. Тарасенко та ін. Початок становлення екологічного світогляду припадає на період дошкільного віку, адже у малюків спілкування з природою проходить найбільш емоційно, це підтверджують дослідження сучасних вчених таких, як: О. Гончарова, Т. Волос, Н. Горопаха, О. Веретеннікова та ін.

Метою статті є висвітлення теоретико-методичних аспектів формування екологічної компетентності дошкільників у процесі ознайомлення з природою.

Виклад основного матеріалу. Ознайомлення дітей з природою – один із головних засобів їх розвитку, формування природничої компетентної особистості, здатної вільно орієнтуватися у природоохоронній ситуації.

Компетенція – соціальна вимога до освітньої підготовки дитини, необхідна для її якісної продуктивної діяльності в певній сфері. Результатом набуття компетенції є компетентність, яка передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності [3, с. 20].

Педагог Лохвицька Л. стверджує, що природнича компетентність дошкільників – складова частина життєвої компетентності дітей

дошкільного віку, що являє собою конкретні знання про природу, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до її компонентів, обізнаність із правилами природокористування та їх дотримання [2, с. 8].

Формування природничої компетентності у дітей дошкільного віку передбачено у змісті освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» Базового компонента дошкільної освіти.

До екологічної освіти, крім екологічних знань, умінь і навичок, входить сформованість особистої поведінки, що забезпечує емоційно-ціннісне ставлення до природи та готовність дитини до природо-доцільної діяльності.

Обов'язковий компонент процесу формування природничої компетентності – знання. Якщо людина нічого не знає про об'єкт, вона буде ставитися до нього байдуже. Екологічні знання сприяють формуванню свідомого ставлення до навколишнього світу, природи та закладають основи екологічної свідомості [1, с. 4].

Основні завдання природничої компетентності дошкільників: набути досвід емоційного контакту з природним довкіллям, здібності визначати її настрій і стан; формувати відчуття прекрасного в природі; стимулювати палке бажання виражати свої почуття художніми засобами; засвоїти базові природничі, екологічні, природоохоронні, культурологічні знання; засвоїти головні засади поведінки у середовищі, розвивати допитливість та спостережливість; формувати інтерес до природи, розуміння необхідності її збереження; забезпечити естетичну та практичну цінність природи; формувати здатність оцінювати природні явища та об'єкти, екологічний стан природи свого краю, власне і чуже ставлення до довкілля; формувати потребу у збереженні та охороні природи (посадка рослин, догляд за рослинами і тваринами, охорона первоцвітів, допомога птахам тощо); розв'язувати проблемні ситуації екологічного змісту [4, с. 136].

Спираючись на це, можна сказати, що екологічна компетентність має діяльнісний характер і передбачає здатність використати екологічні знання дитини, готовність та здатність реалізувати їх у конкретній екологічній ситуації.

Ефективність процесу формування природничої компетентності дошкільників значною мірою залежить від того середовища, в якому цей процес здійснюється. Тому саме від розвивального екологічного середовища в закладах дошкільної освіти, залежить сформованість екологічної компетентності дошкільників.

Екологічне розвивальне середовище є єдністю природного, предметного, соціального та середовища внутрішнього «Я». Це постійна систематична взаємодія між дітьми і дорослими, у ході якої дошкільники набувають досвіду контакту з природним довкіллям.

Розвивальне екологічне середовище – система дій і умов формування особистості за заданим взірцем, а також перспектив для її розвитку, що розміщуються в соціальному і предметно-просторовому середовищі [9, с. 216].

Видатний педагог В. Сухомлинський вважав, що продуктивне виховання відбувається тільки тоді, коли для кожної дитини створюється особливе розвивальне середовище, яке б устанавлювало рівновагу між її конкретними можливостями та природними потребами [10, с. 216]. Педагог Дж. Дьюї не раз акцентував, що педагоги виховують дітей не безпосередньо, а за допомогою розвивального середовища [5, с. 216]. Відома дослідниця М. Монтесорі вважала, що задача вихователя полягає передусім у наданні дитині засобів саморозвитку й ознайомленні її з правилами користування ними [7, с. 216].

Розвивальне екологічне середовище має бути особистісно-орієнтованим, а також має відповідати якостям розвитку та саморозвитку дітей дошкільного віку. Це забезпечується об'єктами природи, їхньою кількістю, яка повинна задовольняти право вибору дитиною того об'єкта для спостережень, праці, гри чи спілкування, який найбільше відповідає її індивідуальним інтересам.

Цінною умовою при створенні розвивального екологічного середовища в ЗДО є поєднання краєзнавчого, країнознавчого та інших підходів, що дасть змогу вихователям зробити цікавішими та змістовнішими розповіді, бесіди, досліди, дидактичні ігри, а дітям – поступово набувати знання про багатоманітність світу природи [6, с. 7-8].

Головне призначення еколого-розвивального середовища в ЗДО – забезпечувати перспективи для експериментування з природним матеріалом, систематичних спостережень за об'єктами живої та неживої природи, самостійної постановки запитань та пошуку відповіді на них, сприймання краси природи, різноманітності її форм та барв, формування моральних якостей та екологічно грамотної поведінки дитини.

Екологічна компетентність малюка формується під час його безпосереднього спілкування з природою – милування, спостереження, трудової та експериментально-дослідницької діяльності впродовж усього дошкільного дитинства. Тому вкрай важливо, щоб на території дитсадку були створені необхідні для цього умови.

Складовими еколого-розвивального комплексу групових кімнат в приміщенні дитячого садку є: куточки природи, екологічна кімната, лабораторії, музеї природи.

У кожному закладі дошкільної освіти є своє місце для ігор, прогулянок, занять, спостережень за рослинами і тваринами протягом усього року – це ділянка. Тут діти разом із вихователем вирощують рослини, доглядають за ними, одержують конкретне уявлення про їх розвиток.

Ділянка закладу дошкільної освіти – це місце за допомогою якого збагачується чуттєвий досвід дітей, відбувається безпосереднє контактування з природою [8, с. 86].

На ділянці ЗДО у дошкільників значно розширюється світосприйняття, збагачуються їх знання про довкілля, виховується у них бережливе ставлення до природи й уміння бачити в ній красу. Це все відбувається завдяки знайомству із сезонними явищами і змінами у житті носіїв рослинного і тваринного світу, а також неживих об'єктів природи.

Висновки. Отже, екологічна компетентність дітей дошкільного віку – складник життєвої компетентності дошкільників, що становить конкретні знання про природу, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до її компонентів, обізнаність із правилами природокористування та їх дотримання; формування екологічної компетентності дитини залежить від середовища, у якому відбувається її життєдіяльність. За умови їх участі в різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях, де необхідно приймати екологічно правильне рішення.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / за ред. А. Богуш. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Бачинський Г. Раціональне природокористування та охорона навколишнього середовища. К.: Ранок, 2017. 48 с.
3. Біла І. Вчимо дивитися, бачити й творити. *Дошкільне виховання*. Київ, 2014. № 4. С. 14-18.
4. Веретеннікова О. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. К.: Вища школа, 2012. 365 с.
5. Дьюи Дж. Демократія и образование. М.: Педагогика-Пресс, 2011. 384 с.
6. Єфименко М. Казкова фізкультура. *Дошкільне виховання*, Київ, 2015. № 4. С. 16–18.
7. Лохвицька Л. Розвивальне предметне середовище в дошкільних навчальних закладах. К.: *Редакції газет з дошкільної та початкової освіти*, 2019. 80 с.
8. Николаева С. Теория и методика экологического образования детей. М.: Академия, 2012. 336 с.
9. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу: інноваційні підходи. *Дошкільне виховання*, Київ, 2010. № 7. С. 6-10.
10. Сухомлинський В. Сто порад учителям. Вибрані твори: у 5 т.. К.: Освітнянське слово, 2016. Т. 2. 670 с.